

נחלק אלוהו

כי המצוה הזאת - על איזה מצוה נאמר

[אמנם מצאנו יוצאים מן הכלל הזה, שהרי תרגום אונקלוס על התורה שמצוה לקוראו בכל שבת על הפרשה, שהוא בכלל תורה שבעל פה כמבואר בכמה מקומות (ע"י רמב"ם הלכות תפילה פרק יב הלכה יא), ואכן עיקר הטעם שמצווה לקוראו הוא בשביל להבין את הפרשה, אולם עכ"ד אף כשלא מבין מה שאומר יש בו מצוה כמבואר בפוסקים, שאף שהוא תורה שבע"פ יש בו מעלה שניתן מסיני כמבואר בגמ' (מגילה ג, א), וכן בקריאת הזוהר הקדוש כתבו בספרים הקדושים (ע"י מש"כ החיד"א בשו"ת חיים שאל ח"א סי' עה אות ב), שאפילו שהוא בכלל תורה שבעל פה, יש בקריאתו מעלה גדולה גם כשלא מבינים מה שאומרים, ויש בזה תיקון גדול לנשמה, וכנראה שמקיימים בזה אף מצות תלמוד תורה].

ועל פי האמור מבוארים דברי רש"י שבפיך זה תורה שבכתב ובלבבך זה תורה שבעל פה, מכיון שתורה שבכתב עיקרה אפילו בלי להבין מה שאומר ולכן זה נקרא 'בפיך', אבל תורה שבעל פה שכל עיקרה בהבנת הדברים ולא בקריאתה הרי אין זה בפיך אלא זה 'בלבבך'. ולפיכך פירש רש"י בפיך ובלבבך - התורה שניתנה להם בכתב ובעל פה.

וכעין זה בזהוהר הקדוש מבאר את הפסוק (ישעיה נט, כא) שאנחנו אומרים כל יום בתפילה בסדר ובא לציון: "ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתים בפיך לא ימוש מפיו ומפי זרעך... רוחי אשר עליך - זה תורה שבעל פה, ודברי אשר שמתים בפיך - זה תורה שבכתב, ועל תורה שבעל פה שהתחילו בה אומרים: לא ימוש מפיו ומפי זרעך ומפי זרעך. ומבואר בדבריו שתורה שבעל פה זה 'רוחי', רוחי משמעותה תוכן הדברים, ותורה שבכתב זה 'דברי אשר שמתים בפיך' - המילים בעצמם של התורה.

ואגב אורחא כאן המקום להזכיר את דברי המלבי"ם בסוף שמואל ב' (כג, ב) שנאמר שם: ואלה דברי דוד האחרונים... רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני, ומבאר המלבי"ם את דברי דוד המלך, שבתורה שבכתב - תורה נביאים וכתובים יש נבואות, וישנם שתי דרגות נבואה יש נבואה שעיקרה על תוכן הדברים, ואת המילים של הנבואה אומר הנביא מדעתו על פי שכלו, אבל יש נבואה שגם כל אות וכל מילה שבה נאמרת הנבואה נאמרו לנביא נבואתו, ועל כך אומר דוד המלך: כשאני אמרתי את התהילים לא היה לי רוח הקודש רק על התוכן, אלא גם האותיות וכל מילה ומילה נאמרו לי נבואה, וכך הוא ביאור דבריו: רוח ה' דבר בי - כשאמרתי את התהילים 'רוח ה'' דהיינו תוכן ומשמעות הענין 'דבר בי', ולא זו בלבד אלא אף 'ומלתו על לשוני' - כל מילה ומילה שאמרתי אף הם היו על לשוני נבואה. והדברים מתאימים עם דברי הזוהר הקדוש ש'רוחי אשר עליך' זה תורה שבעל פה שעיקרה התוכן, ואף כאן 'רוח ה' דבר בי' היינו תוכן וענין הנבואה, ו'דברי אשר שמתים בפיך' זה תורה שבכתב שעיקרה הידבור והמילים עצמם, ואף כאן 'ומלתו על לשוני' זה המילים שבנבואה.

עד כאן ביארנו את שיטת רש"י שהפרשה של "כי המצוה הזאת" מתפרש על כל התורה כולה.

מצות תשובה - קרוב אליך הדבר מאד

אולם הרמב"ן מבאר ש'המצווה הזאת' היינו מצות תשובה, ועל כך נאמרה כל הפרשה, ומפרש כן שהרי כל הפרשה שלפניה (תחילת הפרק) ענינה במצוות התשובה: והשבבות אל לבבך... ושבת עד ה' אלוקיך.. ועל המצווה הזאת שנאמרה מתחילה אמר הכתוב: כי המצוה הזאת אשר אנוכי מצוך היום לא נפלאה היא... ודבר זה נוגע מאד למעשה: התורה אומרת שהמצוה הזאת - תשובה, לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא, לא בשמים היא ולא מעבר לים היא.

אנחנו עומדים עכשיו בסוף אלול, עוד מעט עשרת ימי תשובה, הגאון אומר שהיצר הרע בא לבן אדם ואומר לו: אתה רוצה לחזור בתשובה, הנה תראה

כי המצוה הזאת אשר אנוכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא, לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמיענו אותה ונעשנה, ולא מעבר לים היא לאמר מי יעבור לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמיענו אותה ונעשנה, כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו (ל, יא-יד).

בפרשה הזאת נאמרו שני דרכים, פירוש רש"י ופירושו של הרמב"ן, שבעים פנים לתורה ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, רש"י לומד ש"כי המצוה הזאת" מתפרש על כל התורה כולה, ועל כך הולכת הפרשה כולה, והרמב"ן לומד ש"המצוה הזאת" הכוונה מצות תשובה, ועליה נאמרה כל הפרשה, ונתחיל עם דרכו של רש"י: "המצוה הזאת" - כל התורה כולה, "לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא, לא בשמים היא... ולא מעבר לים היא" - כל אחד יכול לקיים את התורה, "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו" - מוסיף רש"י: התורה נתנה להם בכתב ובעל פה.

הדברים יומתקו על פי דברי הגאון בכמה מקומות, שביאר שהתורה נחלקת לשלושה חלקים, חלק אחד זה תורה שבכתב, וחלק אחד זה תורה שבעל פה, והחלק השלישי הוא קיום המצוות, ולפי דבריו יש להמתיק בדברי רש"י שהפרשה מתפרשת על התורה כולה, ש"בפיך ובלבבך לעשותו" היינו כל חלקי התורה, בפיך ובלבבך - כמו שאומר רש"י התורה נתנה להם בכתב ובעל פה, דהיינו בפיך זה תורה שבכתב, ובלבבך זה תורה שבעל פה, ולעשותו הוא החלק השלישי שבתורה - קיום המצוות.

ומבואר ברש"י שמה שנאמר בתורה "בפיך ובלבבך" היינו שניתנה להם התורה בכתב ובעל פה, מה השייכות בין "בפיך ובלבבך" לתורה שניתנה בכתב ובעל פה? ומדוע בפיך זה תורה שבכתב ובלבבך זה תורה שבעל פה?

תורה שבכתב ותורה שבע"פ - ללמוד בלי להבין

שאלה זו מאד נוגעת למעשה: אדם שגורס גמרות בלי להבין כלום, הוא קיים מצות תלמוד תורה או לא? ואדם שקורא פסוקים בלי להבין כלום, קיים מצות תלמוד תורה או לא?

כתוב בקדמונים וכך פוסק בשולחן ערוך הרב (הלכות תלמוד תורה פרק ב סעיף יב-ג), שיש הבדל בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה, תורה שבכתב - תורה נביאים וכתובים אפילו כשלא מבינים כלום, על ידי קריאת המילים עצמם מקיימים מצות תלמוד תורה, כמובן שאם מבינים זה מעלה וקיום גדול יותר, אבל תורה שבעל פה - אם קוראים בלי להבין לא מקיימים מצות תלמוד תורה, וזה לא נחשב לימוד תורה כלל.

וטעם החילוק הוא, מפני שבתורה שבכתב מלבד התוכן שבה, במילים ובאותיות יש קדושה, יש סודות, יש רמזים, והראיה שספר תורה שחסר בו אות אחת פסול, על ידי כל אות ואות יש צירופי אותיות שמרומזים בהם סודות התורה, ולכן לעצם המילים יש קדושה, וכשקוראים את המילים מקיימים מצות תלמוד תורה. אבל התורה שבעל פה היא לא במילים ובאותיות אלא התוכן שבה הוא התורה, וממילא כשלא מבינים לא מקיימים מצוה של תלמוד תורה.

וזה הטעם שאחרי ברכות התורה אומרים מלבד המשנה והברייתא של "אלו דברים" גם פסוקים מהתורה של "יברכך ה' וישמרך", שהרי אחרי שמברכים ברכת התורה צריכים ללמוד ולקיים מצות תלמוד תורה כמו בכל ברכת הנהיגין וברכת המצוות שצריך להיות סמוך, ואילו היו אומרים רק את המשנה והברייתא שהם תורה שבעל פה, אם יחלמו כשיאמרו את זה ולא יבינו את מה שאומרים לא יקיימו מצות תלמוד תורה, ולא יקיימו את המצוה סמוך לברכה, ולכן אומרים גם פסוקים מהתורה שמקיימים בהם מצות תלמוד תורה גם כשלא מבינים, וממילא יש בזה הצלה גדולה לסמוך את הלימוד לברכה.

מה אתה צריך לעשות, והוא מתחיל לתת לו רשימה ארוכה ומאיימת, אתה רוצה לחזור בתשובה? תשמע, אם תלמד פחות משנים עשרה שעות ביום זה נקרא תשובה?! ושלא יהיה חס ושלום שיחת חולין - "ודברת בס" ולא בדברים בטלים, אסור לדבר דברים בטלים, ולא להסתכל חוץ לד' אמות, ולפעמים אתה רוצה לצחוק?! זה אסור! אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה, וכך על כל דבר הוא מוצא לו מאמרי חז"ל שאסור, ומתאר לו את החיים שאחרי התשובה שזה יהיה שחור משחור, והיהודי אומר לעצמו: טוב, זה לא מתאים לי, לא עכשיו, לא בגיל הזה, לא בתנאים האלה, אולי בגיל שבעים, שמונים, אז אני יחזור בתשובה.

וגם למי שזה עדין לא עזר ליצר הרע ומעוניין לחזור בתשובה, בא אליו היצר הרע בטענה אחרת להחליש אותו: אתה רוצה לחזור בתשובה, אתה יודע מה זה תשובה? איך עושים תשובה? והוא יתחיל להביא לו את כל התיקוני תשובה שכתוב בקדמונים וברוקח, כמה תעניות צריך לעשות על כל חטא וחטא, וכמה סיגופים צריך בשביל לחזור בתשובה.

על זה נאמר: כי המצוה הזאת - מצוות תשובה, לא נפלאה היא, לא בשמים היא - כתוב בקידושין (מט, ב): המקדש את האשה על מנת שאני צדיק גמור אפילו רשע גמור - מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו, מה עם כל התעניות?! איפה הסיגופים?! הרהר תשובה בליבו - זה כבר צדיק גמור!

בפיך ובלבבך לעשותו - ארבעת חלקי התשובה

כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו - צריך לדעת: תיקוני תשובה זה דבר אחד, אבל מצוות תשובה זה כולל ארבעה דברים! מה הם ארבעת חלקי התשובה? אחד בפה, שנים בלב, ואחד במעשה! אחד בפה - וידוי דברים, שנים בלב - חרטה על העבר, וקבלה על העתיד, אחד במעשה - עזיבת החטא. וזה כוונת הכתוב פה: כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו, בפיך - אחד בפה וזה וידוי דברים, בלבבך - שנים בלב וזה חרטה על העבר וקבלה על העתיד, לעשותו - אחד במעשה שזה עזיבת החטא.

יש הרבה דרגות בתשובה, ויש תיקוני תשובה, רבינו יונה מונה הכל, אבל עיקר התשובה זה ארבעת הדברים האלו! וזה לא כל כך קשה, בפרט עבירות שאדם לא דש בעקביו אלא שהוא נופל בהם רק לעיתים רחוקות, שאפילו שהוא נכשל מפעם לפעם ודאי שיש עזיבת החטא וחרטה על העבר, ואם אין - שילמד קצת מוסר, מה עבירה עושה?! איזה פגמים נוראים יש ממנה, והוא יתחרט על העבר. קבלה על העתיד - יש, וידוי דברים - יש, כל הוידוים שאומרים ביום כיפור, אשמנו בגדנו וכו'.

כמוכן שבדברים שאדם דש בהם יותר - כולם באבק לשון הרע, דברים בטלים באמצע הלימוד, מפסיק ממשנתו, מידות רעות, דברים כאלו שאדם דש יותר בהם יותר קשה החלק של קבלה לעתיד ועזיבת החטא. ובהם הסדר של תשובה הוא: לעשות תמיד קבלות קטנות, אדם שרגיל לדבר לשון הרע - שיקבל על עצמו ארוחה אחת ביום שהוא לא מדבר לשון הרע, שיבחר ארוחה שהוא נמצא עם אנשים ויקבל על עצמו באותה ארוחה לא לדבר לשון הרע, או שיקבל על עצמו ללמוד כל יום הלכות לשון הרע, אפילו אם לא שתי הלכות לפחות שלוש דקות ביום להקדיש ללמוד חפץ חיים או שמירת הלשון, ועל ידי משהו של קבלה זה כבר התחלה של תשובה.

ועל זה נאמר: כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו - ארבעת חלקי התשובה, חרטה על העבר, קבלה על העתיד, וידוי דברים, ועזיבת החטא.

כל קרחצ', כל אנחה, כל חרטה, כבר יש בזה חלק של תשובה! אדם לומד מוסר, הוא אומר לעצמו: נו, מה כבר עשיתי? אבל הוא טועה, נכון, יש הרבה דרגות של תשובה, אבל כל התקרבות להקב"ה כבר נמצאים במהלך של תשובה!

על כל פנים צריך לזכור, שהן לפי הפשט של רש"י שהפרשה נאמרה על קיום תורה ומצוות, והן לפי הפשט של הרמב"ן שזה נאמר על תשובה, התורה מזהירה נגד היצה"ר הזה שמנסה להכביד על האדם את החיים, להגיד לו שקשה לקיים מצוות, קשה לדעת את כל הש"ס, ולפי הרמב"ן שקשה לקיים תשובה, שזה לא כך אלא: כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו.

פיקח מהו עושה? שונה פרק אחד בכל יום ויום עד שמסיים כל

התורה כולה

כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו (ל, ז).

רבנן אמרי: הטיפש הזה נכנס לבית הכנסת, ורואה אותן עוסקים בתורה, והוא אומר להם: היאך אדם למד תורה תחילה? אומרים לו: תחילה קורא במגילה, ואח"כ בספר, ואח"כ בנביאים, ואח"כ בכתובים, משהוא גומר את המקרא שונה את התלמוד, ואח"כ בהלכות, ואח"כ באגדות, כיון ששומע כך אומר בלבו: אימתי אני למד כל זאת? וחוזר מן השער, הוי (משלי כד, ז) בשער לא יפתח פיהו, אמר רב ינאי: למה הדבר דומה, לכך שהיה תלוי באויר, טיפש אומר: מי יוכל להביאו? ופקח אומר: לא אחד תלה אותו?! מביא סולם או קנה ומוריד אותו, כך כל מי שהוא טיפש אומר: אימתי אקרא כל התורה? ומי שהוא פיקח, מהו עושה? שונה פרק אחד בכל יום ויום, עד שמסיים כל התורה כולה, אמר הקב"ה: "לא נפלאה היא" ואם נפלאה היא - ממך, שאין אתה עסוק בה! (מדרש רבה ח, ג).

דברי המדרש צריכים ביאור, שהמשל אינו דומה לנמשל, שהרי איך לומדים תורה? - היום פרק ומחר פרק עד שלומדים את כל תורה וכתענת החכם. ומה הטיפש אומר? איך אפשר ללמוד את כל התורה כולה, הרי הש"ס לבד זה אלפיים שבע מאות ושנים דפים, וצריכים ללמוד סוגיה אחרי סוגיה, ויש ירושלמי, ספרא, ספרי, מכילתא, תוספתא, זוהר, תיקונים, רמב"ם, טור, בית יוסף, זה לא נגמר, איך אפשר ללמוד את הכל? והרי החכם אמר שהדרך היא היום אני לומד פרק אחד מחר פרק אחד עד שאני יודע כל התורה כולה, ומה טענת הטיפש? אלא שהטיפש רוצה בלילה אחד לדעת את כל התורה כולה, ובלילה הזה גם לישון!

ואם כך לכאורה המשל אינו דומה כלל, שבמשל הפיקח מביא סולם או קנה ומוריד אותו, ובסולם הרי לא מתקדמים כל יום קצת עד שמשיגים את הכל, אלא אפילו שבתחילה יש טירחה שצריך להביא את הסולם, ולפעמים נפצעים תוך כדי, ומתלכלכים, ומקבלים מכות ומזיעים, אבל כל זה עד ששמים את הסולם, ומהרגע שהסולם מונח במקום בפעם אחת עולים למעלה ומורידים את הככר, וזה לא דומה ללימוד תורה שכל יום לומדים קצת היום פרק אחד ומחר פרק אחד עד שלומדים את כל התורה, ולכאורה יש משל הרבה יותר מתאים: משל לכיכר שנמצא בראש ההר - הר גבוה, טיפש אומר: איך אני יגיע לכיכר? וחכם אומר: היום אני יעלה מאה מטר, מחר מאה מטר, וכך כל יום עוד מאה מטר, עד שאני יגיע לככר.

דברי חז"ל קודש קדושים, והכל מדויק ומדוקדק: לא מדובר פה בטיפש שאין לו סבלנות, ושהוא לא יודע לוח הכפל, הוא יודע שאם הש"ס זה אלפיים שבע מאות ושנים דפים והוא ילמד דף היומי - כל יום דף, בשבע וחצי שנים הוא ילמד את הש"ס, גם הטיפש יודע חשבון ויודע שהוא לא ילמד הכל בלילה אחד, ומה ההבדל בין החכם לטיפש? הטיפש אומר: לפי מה שאני לומד היום ביום אחד, גם אם אני ילמד מאתיים אלף שנה אני לא יהיה רבע חזון איש! כמה אני לומד היום? קצת פה, קצת שם, ומה אני מביין - בחור בתחילת ישיבה קטנה כמה אני מביין? והוא עושה חשבון שגם אם נכפיל בכל החיים מה אני כבר יספיק?

ועל כך אומרים לו: יש לך טעות! זה דומה לסולם - כשאתה בונה את הסולם אתה עוד נמצא למטה במרתף, אתה לא עלית אפילו מטר, אתה רק נפצע ומזיע ומקבל מכה פה, ומתלכלך פה, נראה שלא עשית כלום, אתה משקיע בסולם שעות שעות, אבל אחרי שיש את הסולם ברגע אחד אתה למעלה.

כך גם בלימוד התורה - מה שאתה לומד היום, אתה בונה את הסולם! אל תחשוב שקצב הלימוד, והקשיים של הלימוד, שיש לך עכשיו יהיו לך גם עוד חמש שנים, עכשיו אתה קונה את הבסיס, בחור שמשקיע את השנים הצעירות בלימוד הוא מעמיד את הסולם, ועוד חמש שנים אתה תספיק ביום אחד כמות ואיכות שהיום אתה מספיק בחודשיים ובשלוש חודשים, אתה תזכור את זה יותר, ותתחבר לזה יותר, אחרי כמה שנים של לימוד מקבלים כנפיים ואז מספיקים סוגיות, ולומדים ושולטים במה שלמדו.

תדעו את הסוד הזה - וזה מה שהחכם אומר: זה כמו כיכר בשמי קורה, אני עכשיו בונה את הסולם, כל תוספות שאני לומד, כל שורה בגמרא שאני לומד, אפילו שעכשיו נראה לי שאני לא מתקדם, אני בונה את הסולם, ועוד שנה, שנתיים, פתאום תראה שאתה מקבל כנפיים, ומה שעכשיו אתה מספיק בחודשיים אז תספיק בשנתיים, וזה בדוק ומנוסה, ה' יזכנו.

